

ISKOLÁK ÉS KÖNYVTÁRAK

Kilenc hónapja jelent meg az „Irányelvek a 18 éven aluli ifjúság könyvtári ellátásának javítására” című dokumentum, amely a könyvtári nevelés fontosságára irányította a közfigyelmet. Azért látogattam el a budapesti Táncsics Mihály Gimnázium könyvtárába és a Kerepesi úti Szabó Ervin Gyermekekönnyvtárba, hogy megtudakoljam, milyen tervekkel kezdte az új tanévet ez a két könyvtár.

1

— Amint látod, speciális helyzetben vagyunk — mutat körül csöpp helyiségében Győri Gáspár, a Táncsics Mihály Gimnázium könyvtárosa. — Iskolánk Márvány utcai épülete csak jövőre készül el, addig albérltetben élünk a Németvölgyi úti iskolában. Itt működik a könyvtár egyik részlege is, a másik pedig — a KISZ-klubbal és a tanulószobával együtt — egy Csörsz utcai „villában” kapott helyet.

— Ez azt jelenti, hogy az építés ideje alatt a könyvtár fejlesztése szünetel?

— Szó sincs róla! Az iskola vezetés jelentős anyagi alapot teremtett arra, hogy a jövő tanév végén jól felszerelten és gazdag állománnyal költözhessünk be új helyiségünkbe. Beszerzési keretünk például többszöröse az Irányelvekben jelzett alapnormának, és állományunk máris meghaladja a 12 000 kötetet. Ez azonban csak egyik mozzanata a fölkészülésnek, a fejlesztésnek.

— Tekintettel arra, hogy az Irányelvek nyomán több középiskolánkban tervezik a könyvtár nagyobb arányú fejlesztését, jó lenne, ha részleteznéd, hogy milyen szerepet szán az iskolának az iskolai oktató-nevelő munka egészében!

— Téves fölfogás, hogy az iskolai könyvtárnak — ezen mindig az egységesített tanári-ifjúsági könyvtárat értem — kell ki-

elgítenie az úgynevezett általános olvasási igényt is. Ez a közművelődési könyvtár feladata. Az én elképzelésem szerint az iskolai könyvtárnak *tájékoztatósi központnak* kell lennie, ahol mind a tanár, mind a diák a lehető leggyorsabban hozzájut azokhoz az anyagokhoz és útmutatásokhoz, amelyek iskolai munkájához szükségesek.

— Érdekes, amit mondasz. De hogy akarod ezt megvalósítani?

— Mindenekelőtt a szépirodalmi és a szakanyag még fokozottabb növelésével, hiszen megbízható alapállomány nélkül minden elképzelés irreális. Magát a tájékozódást pedig a különféle katalógusok és bibliográfiák rendszerére építem. Alapkatalógus a betűrendes-szerzői és a decimális szakkatalógus. A szakkatalóguson belül azonban a „Nevelés” című fő témát 60–70 apró alcsoportra bontom, hogy tanárkollégáim bármely témához gyorsan megjeljen a szükséges könyvet. Gyűjtöm a következő bibliográfiákat: 1. A Könyvtáros c. folyóirat ajánló bibliográfiái; 2. a Népművelési Propaganda Iroda eseménynaptárának bibliográfiái; 3. szaktárgyi bibliográfiák (itt kiemelném a Magyar Kémia annotált cikkbibliográfiáját, amit csak szét kell vágni, és kész katalógusként használható); 4. „100 lap — 200 cikk”, amit a Könyvtártudományi Intézet ad ki. Ez tulajdonképpen 100 folyóirat válogatott szemléje, és nagy előnye, hogy ugyancsak szétvágható, fölragasztható és kész katalógusként használható. (Megjegyzem, ezeket a szétvágható bibliográfiákat, illetve cikk-katalógusokat célszerűbb lenne szabvány méretű kartonlapokon kiadni, mert vágásuk, ragasztásuk rengeteg időt-energiát emészt föl!); 5. Járatom ezeken kívül a Folyóiratok Repertóriumát, a Magyar Pedagógiai Információt stb.

Elkészítettem tanáraink publikációinak katalógusát és gyűjtöm az iskolai pályamunkákat is, amelyekről szintén külön katalógus tájékoztatja a kutató és pályázatra készülő diákokat. Az pedig egészen természetes, hogy lemezárunknak, dia- és diaposzitiv tá-

runknak is van katalógusa. (Könyvtárunkban egyébként a Magyarországon megjelent összes diaposzitiv oktatási anyag megtalálható.) Szerkesztettem egy speciális bibliográfia-katalógust is, amely témák és szakok szerint tartalmazza a könyvtár bibliográfiáinak anyagát...

Úgy vélem, ez a vázlatos ismertetés is elég annak érzékeltetésére, mit ért Győri Gáspár az *iskolai tájékoztató központ* elnevezésen. Amikor a Németvölgyi útról átmegyünk a Csörsz utcai ideiglenes könyvtárba, szinte tapinthatóan érzékelem, hogy valóban egy kis információközpontba léptem be.

A falon Budapest panoráma térképe, amelyen különféle színű korongok jelzik Petőfi, Arany, József Attila, Ady és Móricz Zsigmond fővárosi lakhelyeit. A XII. kerület hatalmas, részletes, házszámokat is feltüntető falitérképén ugyancsak ötféle színű korongok jelzik: 1. azokat a helyeket, amelyekhez fontos, általános adatok tartoznak; 2. a nevezetesebb történelmi helyeket; 3. az irodalommal kapcsolatos helyeket; 4. a műemlékeket; 5. az iskolákat és fontosabb intézményeket. A térkép alá szerelt, a korangokkal azonos színjelzetű dobozokban pedig katalóguscédulák tájékoztatnak a részletekről. Egy cédula a sok közül: „RADNOTI MIKLÓS. Nyaranta apósáék mindig a Diana út 15/b. sz. öreg házat bérelték ki. Erről szól a »Háborús napló« és »Két karodban« c. verse. (A budaiak szerint ebbe a házba Petőfi és Jókai is szívesen járt borozgatni.)” A gazdag anyag a könyvtáros vezette helytörténeti szakkör tartalmas munkáját bizonyítja.

„Az osztályok oktatása” feliratú tábla pedig a könyvtáros tájékozódására szolgál. Leolvasható róla, hogy mely osztályban ki az osztályfőnök, kik tanítják a szaktárgyakat, mikor, hol és kik tartanak szakkört, mikor vannak az osztályfőnöki órák, amelyeket a könyvtáros rendszeresen látogat, hogy könyv- és könyvtárismereti előadást tartson a diákoknak. Egy másik tábláról pillanatok alatt leolvasható, hogy melyik osztály

mennyi könyvet kölcsönzött, hol kell fokozni a nevelőmunkát az olvasás megszerettetésére.

Az az érzésem, hogy Győri Gáspárnak nem kell a szomszéd-ba mennie ötletkéért. A kiselejtezett tanulóasztalokra például fakeretet és üvegfedőt szereltett, és a pompás, izléses kis tárlókban „Írás- és könyvtörténeti kiállítás”-t készített „könyvtáros diákjaival” a Nemzetközi Könyv-év tiszteletére. Nekem legjobban az a — mintegy 30×30 cm nagyságú — hordozható, elektromos eredményjelző doboz tetszett, amely osztályról osztályra vihető, és a különféle vetélkedőkben használható.

Győri Gáspár azzal búcsúzott tőlem, hogy „ha a magyar közoktatásügy igazán korszerűsíteni akar, akkor a könyvtárakra kell építkeznie, mert ez a legolcsóbb, legtartósabb és legtartalmasabb fundamentuma”. Én pedig azzal búcsúozom a Táncsics Mihály Gimnázium könyvtárától, hogy érdemes oda ellátogatni, mert a látogató nemcsak könyvtárát, hanem fantáziadús ötlettárát is talál ebben az iskolai könyvtárban.

2

Kerepesi úti lakótelep. A hatalmas toronydaruk modern kút-gémekként ágaskodnak a már fölépült magas házak közül. A kerepesi út 78. sz. házban működik a 43. sz. Szabó Ervin Könyvtár önálló gyermekrésze.

Riporter és pedagógusi kíváncsiságom első tétele, hogy miként kooperálhat egy közművelődési gyermekkönyvtár az általános iskolában folyó oktató-nevelő munkával.

— Valamennyi szaktárgy valamennyi anyagrészéhez és valamennyi alsó és felső tagozatos nevelőnek bőséges segítséget tudnánk nyújtani — kezdi Földi Egonné, a könyvtár vezetője.

— Bocsásson meg, nem egészen értem a feltételes módot. Hogy-hogy „tudnának”?

— Engedje meg, hogy egy negatív példával érzékeltessem, amit mondani szeretnék. Négy iskola működik a körzetünkben, mintegy 1700 tanulóval. 1968-ban készítettünk néhány bibliográfiát a könyvtárunkban található „zenetörténeti”, „művészettörténeti” (stb.) anyagról. A bibliográfiákat

— amelyekkel gazdag és változatos könyvanyagunkra akartuk fölhívni a pedagógusok figyelmét —, szétszöttük az iskoláknak. Kezdeményezésünknek semmi eredménye nem lett.

— Azt akarja ezzel mondani, hogy a pedagógusok...

— Kérem, ne folytassa! Senkit nem akarok megbántani. Inkább úgy fejezném ki magam, hogy mi a pedagógusokkal való intenzív együttműködés bármilyen viszonylatára készen állunk, és nem mindig rajtunk múlik, ha az iskolákkal való kapcsolatunk nem elég szoros és nem elég rendszeres.

— Tehát mégis van valamiféle kapcsolatuk az iskolákkal?

— Persze, hogy van! És nem is akármilyen. Ha megengedi, név szerint is megemlíteném Vallyon Istvánnét, a Martos Flóra Általános Iskola napközis csoportvezetőjét, aki tanulóival havonta eljön a könyvtárba, hogy gyermekeit hozzászoktassa a rendszeres könyvkölcsönzéshez. Különféle gyermekfilmek kapcsán gyűjtőmunkát végeztek tanulóival a könyvtárban, és itt, helyben értékelik a gyűjtőmunka eredményét is. Sőt, a napközis jelmezballhoz is itt kerestetett ruhatörténeti és egyéb anyagot. Körülbelül ez az, amit a gyermekkönyvtár és az iskola intenzív kapcsolatán értek.

— Mit tett és mit akar tenni a könyvtár azért, hogy ez a kapcsolat a jövőben kiteljesedjék?

— Ha észrevette a bejárati ajtón függő plakátot, láthatta, hogy most éppen egy repülőtéri kirándulást készítünk elő. Egyébként rengeteg rendezvényünk van. Vetélkedők, szavaló- és rajzversenyek, játékdélutánok, író-olvasó találkozók, könyvtárismereti játékok és még sorolhatnám. Mind a négy iskolának meghívót küldünk ezekre a rendezvényekre, és örömmel mondom, hogy egyetlen iskola kivételével — nem akarom megnevezni — kezdenek felfigyelni ajánlatainkra. Sőt, a Fogarasi úti iskola igazgatója például külön megkért, hogy minél intenzívebben vonjam be tanulóit a könyvtári foglalkozásokba. Egy idő óta az ő iskolájából is rendszeresen járnak a könyvtárba a napközis csoportok. A verseny-szerű foglalkozások után levélben értesítem az iskolák igazgatóját, hogy melyik tanuló ért el jó eredményt. Ma már akad olyan iskola is, ahol a vetélkedők pontszerzőinek neve fölkerül a dicsőségablára!

Az irodalmi szakkörökkel is erősödik a kapcsolatunk. A Martos Flóra Általános Iskola szakkörvezetőjének kérésére például előadást szerveztünk a könyvtárban József Attiláról.

— Gondolom, hosszan folytathatná az eredményeket, de hogyan képzelem a még intenzívebb kapcsolatot?

— Megmagyarázom. A 3. osztályokat a tanterv előírása alapján elhozzák a könyvtárba. Környezetismereti téma. A következő tanévekben azonban szeretném elérni, hogy a második félévben az első osztályosok is látogassanak el a könyvtárba, és rendkívül fontosnak érzem az ötödik osztályosok csoportos látogatását is, egy osztályfőnöki óra keretében. Az ötödikesek ekkor ismerkednek a szaktárgyakkal, föltétlenül tájékoztatnunk kell őket arról, hogy mi mindent kaphatnak a könyvtárban ezekhez a tárgyakhoz. Ötödikes programomat már ebben a tanévben meg akarom valósítani!

Vagy itt vannak a folyóiratok. Tapasztalatom szerint — a Pajtás és a Kisdobos kivételével — nagyon kevés gyermek forgatja a folyóiratokat. Pedig akárcsak a többi gyermekkönyvtárba, a mi könyvtárunkba is igen sok folyóirat jár. Föld és Ég, Buvár, Turista, Autó-Motor stb. Tavaly kint járt nálunk a Pajtás, a Föld és Ég (stb.) egy-egy szerkesztője, és igen érdekes, tartalmas foglalkozást tartott a gyermekeknek. Erre a lehetőségére is szeretném fölhívni a pedagógusok figyelmét.

Elképzelésemben szerepel az is, hogy egy-egy irodalmi, művészeti, történelemórát itt tartsanak a könyvtárban. Egészen új feladat az egésznapos osztályokkal való kapcsolat kiépítése, hiszen az „iskolaotthonos” gyermekek reggeltől estig az iskolában tartózkodnak, s ha nem szervezzük meg nekik — nevelőjükkal közösen! — a csoportos könyvcserle lehetőségét, akkor soha nem lesz belőlük könyvolvasó ember!

Azt hiszem, Földi Egonné valamennyi gyermekkönyvtáros vágyát fejezte ki, amikor az iskolákkal való szorosabb együttműködésről beszélt. És úgy vélem, rajtunk, pedagógusokon a sor, hogy fölfedezzük végre a közművelődési gyermekkönyvtárakat, és bátrabban éljünk e könyvtárakban rejlő felmérhetetlen lehetőségekkel!

GYŐRI GYÖRGY